

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/189676,TEKST-AUDIO-80-rocznica-smierci-por-Antoniego-Burzynskiego-Kmicica.html>
09.05.2024, 20:03

[TEKST + AUDIO] 80. rocznica śmierci por. Antoniego Burzyńskiego „Kmicica”

Data publikacji 24.08.2023

26 sierpnia 1943 r. sowieccy partyzanci podstępnie opanowali bazę oddziału Armii Krajowej dowodzonego przez por. Antoniego Burzyńskiego „Kmicica”, działającego w rejonie jeziora Narocz. Sowietci rozbili oddział a następnie zamordowali por. Burzyńskiego oraz około 80 żołnierzy AK.

Antoni Burzyński urodził się 17 marca 1911 r. w Wilnie. Po ukończeniu gimnazjum w 1933 r. podjął pracę w Dyrekcji Kolei Wojskowych w Wilnie. Równocześnie studiował w Instytucie Badawczym Europy Wschodniej, który ukończył w 1939 r.

W 1939 r. wziął udział w kampanii wrześniowej jako adiutant 5 pułku piechoty w Wilnie dowodzonego przez ppłk. Stanisława Szyjęjkę. Po ataku ZSRS na Polskę 17 września przekroczył granicę litewską, gdzie został internowany w obozie w Kołotowie pod Kownem. Wydostał się stamtąd po kilku tygodniach, dzięki pomocy rodziny Oszurków z Żejm.

W końcu grudnia 1939 r. w Wilnie Antoni Burzyński wziął ślub ze Stanisławą Bukowską ps. „Sarenka”, a następnie wstąpił do konspiracji, ukrywając się m.in. w Kownie, Żejmach i Kiejdanach.

Działalność partyzancka „Kmicica”

W końcu 1941 r. przeniósł się do okolic Świra

i zamieszkał w miejscowości Nanosy. W tym czasie zaczął nawiązywać kontakty z istniejącymi komórkami konspiracyjnymi Związku Walki Zbrojnej.

Na początku 1943 r. Antoni Burzyński zorganizował pierwszy na Wileńszczyźnie polski oddział partyzancki, który do pierwszej połowy 1943 r. przeprowadził kilka spektakularnych akcji – rozbrojono garnizon niemiecki w Duniłowiczach oraz silnie broniony garnizon niemiecko-białoruski w Żodziszkach. W ciągu kilku miesięcy oddział znacząco się powiększył, w sierpniu 1943 r. liczył około 300. żołnierzy. Od czerwca 1943 r. oddział miał stałą bazę w okolicy jeziora Narocz w pobliżu bazy partyzantki sowieckiej dowodzonej przez Fiodora Markowa.

Sowiecki podstęp wobec „Kmicica” i jego oddziału

26 sierpnia 1943 r. pod pozorem współpracy Sowieci zwabili „Kmicica” i jego sztab do swojego obozu. Do żadnych rozmów jednak nie doszło. Antoniego Burzyńskiego i członków sztabu aresztowano, a pozostałych żołnierzy rozbrojono. Wkrótce potem „Kmicica”, wraz z podwładnymi, bestialsko zamordowano.

Tego samego dnia Sowieci napadli na bazę polską, rozbijając pozostających tam polskich żołnierzy. Zginęło wtedy około 50 polskich partyzantów, a niektórych siłą wcielono do jednostki sowieckiej. Wielu z nich udało się jednak zbiec.

Dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie dr Tomasz Łabuszewski podkreśla:

„Historia Antoniego Burzyńskiego „Kmicica” i tego pierwszego oddziału, jak w

Antoni Burzyński „Kmicic”

pigułce ilustruje to wszystko, co stało się udziałem konspiracji kresowej, zwłaszcza na terenach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej. A mianowicie, ten dramat walki nie tylko z okupantem niemieckim, ale również z kolaborantami litewskimi i coraz groźniejszą partyzantką sowiecką.”

Dalsze losy oddziału

We wrześniu 1943 r., z rozkazu Komendy Wileńskiego Okręgu AK, mjr Zygmunt Szendzielarz „Łupaszko” stanął na czele oddziału partyzanckiego dowodzonego wcześniej przez ppor. Antoniego Burzyńskiego „Kmicica”. Szendzielarz rozpoczął odbudowę oddziału, który w styczniu 1944 r. oficjalnie otrzymał nazwę 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej (choć określano go także jako Brygada Śmierci). Operował on na obszarze rozciągającym się na północny-wschód od Wilna. Oddział „Łupaszki” w 1943 i 1944 r. toczył boje z wojskami niemieckimi, a także z partyzantką sowiecką.

Rozbrojenie i częściowe wymordowanie oddziału por. Antoniego Burzyńskiego otworzyło okres bezlitosnego zwalczania polskiej partyzantki na Kresach, prowadzonego najpierw przez sowieckie formacje partyzanckie, potem zaś przez wojska NKWD.

Por. Antoni Burzyński „Kmicic” został pośmiertnie odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Zachęcamy do pobrania wystawy pt. [Nie jesteśmy żadną bandą. My jesteśmy z miast i wiosek polskich. 5. Wileńska Brygada Armii Krajowej na Pomorzu.](#)

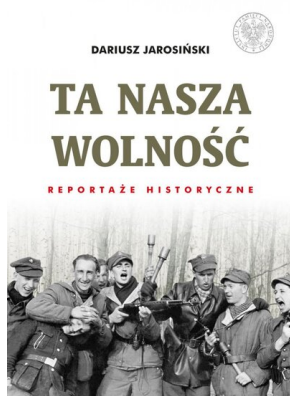
W 2009 r. IPN wydał książkę pod tytułem [„Nie było czasu na strach...”](#). Polecana przez nas publikacja, to zapis wielogodzinnych rozmów Marzeny Kruk i Edyty Wnuk z Janiną Wasiłojć-Smoleńską, żołnierzem pierwszego oddziału partyzanckiego na Wileńszczyźnie, dowodzonego przez Antoniego Burzyńskiego ps. „Kmicic”, a potem 5. Brygady Wileńskiej AK, dowodzonej przez mjr. Zygmunta Szendzielarza ps. „Łupaszka”. Bohaterka opowiada o swoim dzieciństwie, walce w partyzantce, a także działalności w podziemiu niepodległościowym, za którą została skazana na podwójną karę śmierci, zamienioną w wyniku amnestii na 15 lat więzienia.

[Publikacja w formacie PDF dostępna na portalu Przystanek Historia.](#)

Nie było czasu na strach...

W 2018 r. IPN wydał książkę autorstwa Dariusza Jarosińskiego, [Ta nasza wolność. Reportaże historyczne](#). Publikacja Dariusza Jarosińskiego jest zbiorem ponad sześćdziesięciu reportaży i esejów o losach żołnierzy polskiego podziemia niepodległościowego oraz o ich walce z komunistyczną dyktaturą. Jedne opowieści dotyczą postaci powszechnie znanych, zaś bohaterowie innych zostają dopiero przywracani społecznej pamięci. Autor starał się dotrzeć do ostatnich żyjących Żołnierzy Wyklętych, a ich relacje w miarę możliwości weryfikował i uzupełniał o źródła archiwalne i publikacje historyków. Część tekstów dotyczy także mało znanych lub zupełnie nieznanymi młodzieżowych grup antykomunistycznych, które działały niedługo po zakończeniu wojny, ale też w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku.

Ta nasza wolność.
Reportaże historyczne

Aby zobaczyć odtworzyć włącz JavaScript

PLIKI DO POBRANIA

[Dyrektor Oddziału IPN w Warszawie dr Tomasz Łabuszewski o akcji zlikwidowania Burzyńskiego \(mp3, 7.73 MB\) 24.08.2023 15:00](#)

[Dyrektor Oddziału IPN w Warszawie dr Tomasz Łabuszewski o akcji zlikwidowania Burzyńskiego \(wav, 56.88 MB\) 24.08.2023 15:00](#)